

Archeologisch vooronderzoek Minderhout (Hoogstraten) – Hoge Weg

Marijke Derieuw, Annick Van Staey, Lies Dierckx en Natasja Reyns

Bornem
2013

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bvba 134

Aard onderzoek: Prospectie

Vergunningsnummer: 2012/497

Naam aanvrager: Annick Van Staey

Naam site: Minderhout – Hoge Weg

Opdrachtgever(s): Intercommunale Ontwikkelingsmaatschappij voor de Kempen,
Antwerpseweg 1, B-2440 GEEL

Opdrachtnemer: All-Archeo bvba, Barelveldweg 4, B-2880 BORNEM

Terreinwerk: Annick Van Staey, Marijke Derieuw, Natasja Reyns en Lies Dierckx

Administratief toezicht: Leendert van der Meij, Agentschap Onroerend Erfgoed Antwerpen, Anna Bijnsgebouw,
Lange Kievitstraat 111-113, bus 53, 2018 ANTWERPEN

Rapportage: All-Archeo bvba

Determinaties: dra. Natasja Reyns

All-Archeo bvba

Barelveldweg 4

B-2880 Bornem

info@all-archeo .be

0478 36 57 07

0498 15 84 40

D/2013/12.807/10

© All-Archeo bvba, 2013

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en /of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek. De aanbevelingen dienen louter ter advisering van het bevoegde gezag, zijnde het Agentschap Onroerend Erfgoed.

Inhoudsopgave

1 INLEIDING.....	5
2 ADMINISTRATIEVE FICHE.....	7
3 PROJECTGEGEVENS EN AFBAKENING ONDERZOEK.....	9
3.1 Afbakening studiegebied.....	9
3.2 Aard bedreiging.....	10
3.3 Onderzoeksopdracht.....	11
4 BESCHRIJVING REFERENTIESITUATIE.....	13
4.1 Landschappelijke context.....	13
4.1.1 Topografie.....	13
4.1.2 Hydrografie.....	13
4.1.3 Bodem.....	14
4.2 Beschrijving gekende waarden.....	15
4.2.1 Historische gegevens.....	15
4.2.2 Archeologische voorkennis.....	16
4.2.3 Inschatting intactheid archeologisch erfgoed en archeologische potentie.....	17
5 RESULTATEN TERREINONDERZOEK.....	19
5.1 Toegepaste methoden & technieken.....	19
5.2 Bespreking sporen.....	21
5.3 Afgebakende sites.....	25
6 WAARDERING.....	27
6.1 Werkputten 8 en 9.....	27
6.2 Overige deel terrein.....	27
7 ANALYSE VAN DE GEPLANDE SITUATIE: EFFECTEN.....	29
8 AANBEVELINGEN.....	31
8.1 Adviezen.....	31
9 BIBLIOGRAFIE.....	33
9.1 Publicaties.....	33
9.2 Websites.....	33
10 BIJLAGEN.....	35
10.1 Lijst van afkortingen.....	35
10.2 Glossarium.....	35
10.3 Archeologische periodes.....	35
10.4 Harrismatrix.....	36
10.5 Plannen en tekeningen.....	36
10.6 CD-rom.....	36

1 Inleiding

De Intercommunale Ontwikkelingsmaatschappij voor de Kempen zal een binnengebied langsheen de Hoge Weg en Treslong verkavelen in 16 loten (15 voor ééngezinswoningen en 1 voor een sociaal woonproject), met aanleg van wegenis en speelplein. Naar aanleiding van de geplande werkzaamheden adviseerde het Agentschap Onroerend Erfgoed een archeologisch onderzoek, voor de werkzaamheden van start kunnen gaan.

Deze opdracht werd op 26 oktober 2012 aan All-Archeo bvba toegewezen. Het terreinwerk werd uitgevoerd op 3 en 4 januari 2013, onder leiding van Annick Van Staey en met medewerking van Marijke Derieuw, Natasja Reyns en Lies Dierckx. De bedoeling van het onderzoek was om binnen het plangebied archeologisch erfgoed te karteren en het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed te lokaliseren, te interpreteren en te waarderen. Op die manier kan advies uitgebracht worden over eventuele vervolgstappen met betrekking tot het archeologisch vrijgeven van het plangebied en het definiëren van eventuele sites die verder onderzocht dienen te worden.

De eindbeslissing over het vrijgeven van de gronden en/of archeologisch vervolgonderzoek ligt bij Agentschap Onroerend Erfgoed.

2 Administratieve fiche

Administratieve gegevens	
<i>Naam van de opdrachtgever</i>	De Intercommunale Ontwikkelingsmaatschappij voor de Kempen
<i>Naam van de uitvoerder</i>	All-Archeo bvba
<i>Naam van de vergunninghouder</i>	Annick Van Staey
<i>Beheer en plaats van de geregistreerde data en opgravingsdocumentatie</i>	Wordt overgedragen aan de eigenaar of aan het depot van de provincie Antwerpen.
<i>Beheer en de plaats van de vondsten en stalen</i>	Wordt overgedragen aan de eigenaar of aan het depot van de provincie Antwerpen.
<i>Projectcode</i>	2012/497
<i>Vindplaatsnaam</i>	Minderhout – Hoge Weg
<i>Locatie met vermelding van provincie, gemeente, deelgemeente, plaats, toponiem en minimaal 4 xy-Lambertcoördinaten</i>	Zie 3.1 Afbakening studiegebied
<i>Kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer(s)</i>	Hoogstraten, afdeling 2, sectie B, percelen 318E2, 319P, 320I2 en 321A2
<i>Kaart van het onderzoeksgebied op basis van de topografische kaart op schaal 1:10000</i>	Zie 4.1.1 Topografie
<i>Begin- en einddatum uitvoering onderzoek</i>	3 en 4 januari 2013
Omschrijving van de onderzoeksopdracht	
<i>Verwijzing naar de bijzondere voorwaarden, die zijn opgenomen in de vergunning</i>	Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Hoogstraten, Hoge Weg, fase 3 en 4
<i>Omschrijving van de archeologische verwachtingen</i>	Zie 4.2.2 Archeologische voorkennis
<i>Wetenschappelijke vraagstelling met betrekking tot het onderzoeksgebied</i>	Zie 3.3 Onderzoeksopdracht
<i>Doelen en wensen van de natuurlijke persoon of rechtspersoon die door zijn actie of acties de ingreep van de bodem veroorzaakt of noodzakelijk maakt</i>	Zie 3.2 Aard bedreiging
<i>Eventuele randvoorwaarden</i>	Niet van toepassing
Eventuele raadpleging van specialisten	
<i>Omschrijving van de inbreng van specialisten als hun advies werd ingewonnen bij substantiële staalname voor specialistisch onderzoek</i>	Niet van toepassing
<i>Omschrijving van de inbreng van specialisten als zij betrokken worden bij de conservatie</i>	Niet van toepassing
<i>Omschrijving van de algemene wetenschappelijke adviseren door personen die buiten het project stonden</i>	Ignace Bourgeois/Wouter Gheyle, Dienst Erfgoed Provincie Antwerpen

3 Projectgegevens en afbakening onderzoek

3.1 Afbakening studiegebied

Het projectgebied is gelegen in de provincie Antwerpen, gemeente Hoogstraten, deelgemeente Minderhout (Fig. 1), percelen 318E2, 319P, 320I2 en 321A2 (kadaster, afdeling 2, sectie B). Het projectgebied is ca. 1 ha groot en is volgens het gewestplan gelegen in woongebieden (0100).

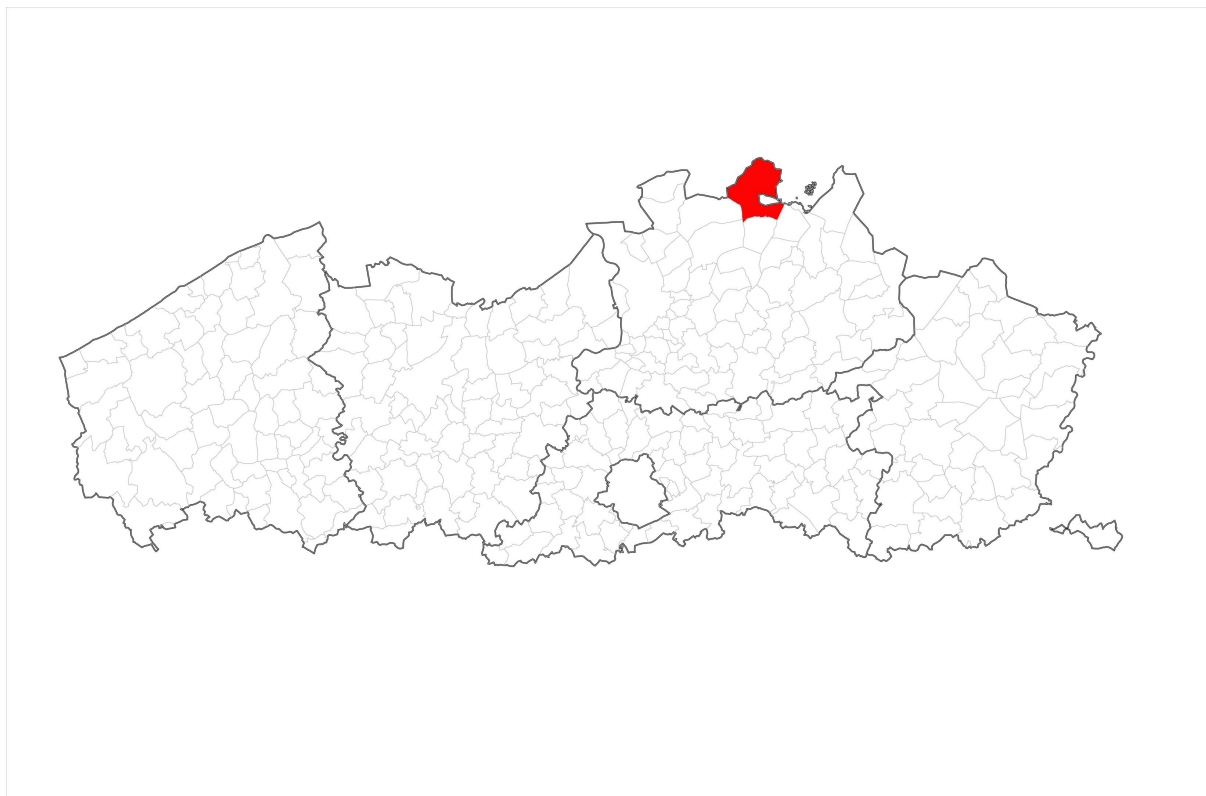

Fig. 1: Situeringplan Hoogstraten

- Administratieve gegevens met betrekking tot de locatie van het onderzoek:
 - Provincie: Antwerpen
 - Locatie: Minderhout
 - Plaats: Hoge Weg, Treslong
 - x/y Lambert 72-coördinaten:

– 177409, 234571	– 177554, 234532
– 177489, 234595	– 177512, 23427
– 177496, 234562	– 177519, 234490
– 177503, 234562	– 177416, 234474
– 177509, 234537	– 177404, 234537
– 177549, 234548	– 177414, 234540

Het projectgebied (Fig. 2) is gelegen ten noorden van de dorpskern van Minderhout. Het terrein wordt in het oosten begrensd door de Hoge Weg. Ten westen ligt de Desmedtstraat.

Fig. 2: Kleurenorthofoto met een situering van het onderzoeksgebied (maps.google.nl)

3.2 Aard bedreiging

De Intercommunale Ontwikkelingsmaatschappij voor de Kempen zal een binnengebied langs de Hoge Weg en Treslong verkavelen in 16 loten (15 voor ééngezinswoningen en 1 voor een sociaal woonproject), met aanleg van wegenis en speelplein (Fig. 2). Dit impliceert dat het bestaande bodemarchief grondig verstoord zal worden. Daarom werd een prospectie met ingreep in de bodem aanbevolen, zodat een inschatting kan gemaakt worden van eventueel op het terrein aanwezige archeologische waarden, alvorens de werken met betrekking tot de verkaveling van start mogen gaan.

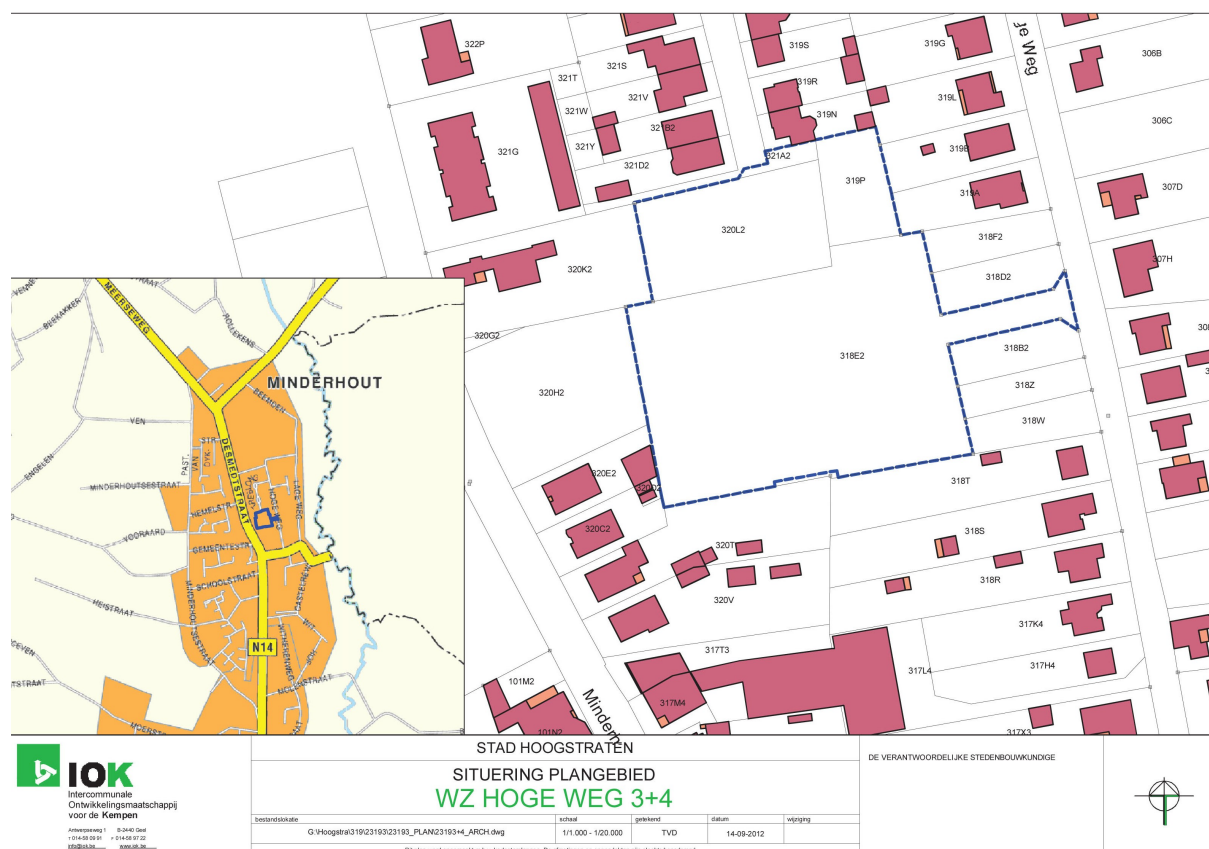

Fig. 3: Situering onderzoeksgebied (plan IOK)

3.3 Onderzoeksopdracht

De bedoeling van het onderzoek is het vaststellen van de eventuele aanwezige archeologische waarden en deze in relatie tot hun context te interpreteren en zo correct mogelijk te waarderen om de gevolgen van de geplande bedreiging te kunnen inschatten. Hieruit moet dan een advies voortvloeien met betrekking tot de volgende stappen. Dit kan het vrijgeven van de terreinen of de noodzaak van een eventueel vervolgonderzoek omvatten. Om een weloverwogen waardering te kunnen voorstellen, is een prospectie met ingreep in de bodem aangewezen.

Een aantal vragen dienden in het bijzonder beantwoord te worden:

- zijn er sporen aanwezig? Zo niet, waarom niet?
- zijn de sporen natuurlijk of antropogeen? Wat zijn hiervoor de argumenten?
- hoe is de bewaringstoestand van de sporen? Wat is hiervan de oorzaak?
- maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren? Waaruit valt dit af te leiden?
- behoren de sporen tot één of meerdere periodes? Wat zijn hiervoor de aanwijzingen?
- behoren de sporen tot een begravings- en/of nederzettingscontext?
- wat is de ruimtelijke spreiding van de sporen, hoe is de nederzetting/het grafveld georganiseerd? Is er een begrenzing van de site waarneembaar?
- kan worden vermoed dat de sporen zich nog uitstrekken naar aanpalende percelen? Zo ja, waarom?
- wat is de landschappelijke relatie van de sporen t.o.v. de andere sites in de onmiddellijke omgeving?
- zijn er in geval van afwezigheid van sporen gegevens voorhanden die aantonen dat archeologische sporen niet meer detecteerbaar zijn?
- welk(e) de(e)len van het terrein komen in aanmerking voor vervolgonderzoek?

- welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?
- welke vraagstellingen zijn voor eventueel vervolgonderzoek relevant?

4 Beschrijving referentiesituatie

4.1 Landschappelijke context

4.1.1 Topografie

Op de topografische kaart is het gebied gelegen tussen 18 en 19 m TAW (Fig. 5). Er zijn weinig hoogteverschillen te merken op het terrein. Het terrein zelf bevindt zich op ruimer landschappelijk vlak op een kleine dekzandrug die ten oosten van het onderzoeksgebied afhelt naar de Mark.

Fig. 4: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen>)

4.1.2 Hydrografie

Het gebied is gelegen binnen het Maasbekken, in de subhydrografische zone Mark van monding Roeleindeloop tot monding Muntloop (Fig. 5). Ten noordwesten van het onderzoeksgebied loopt de Molenloop en ten zuiden de Akkerloop.

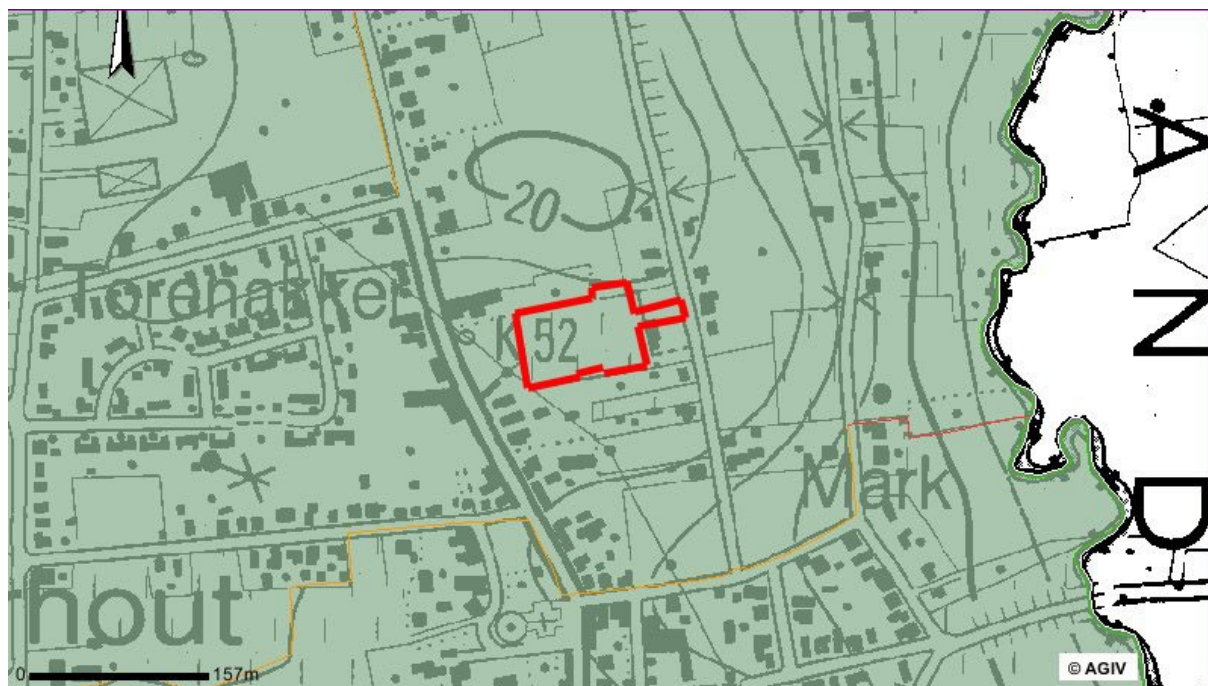

Fig. 5: Hydrografie (<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/vha>)

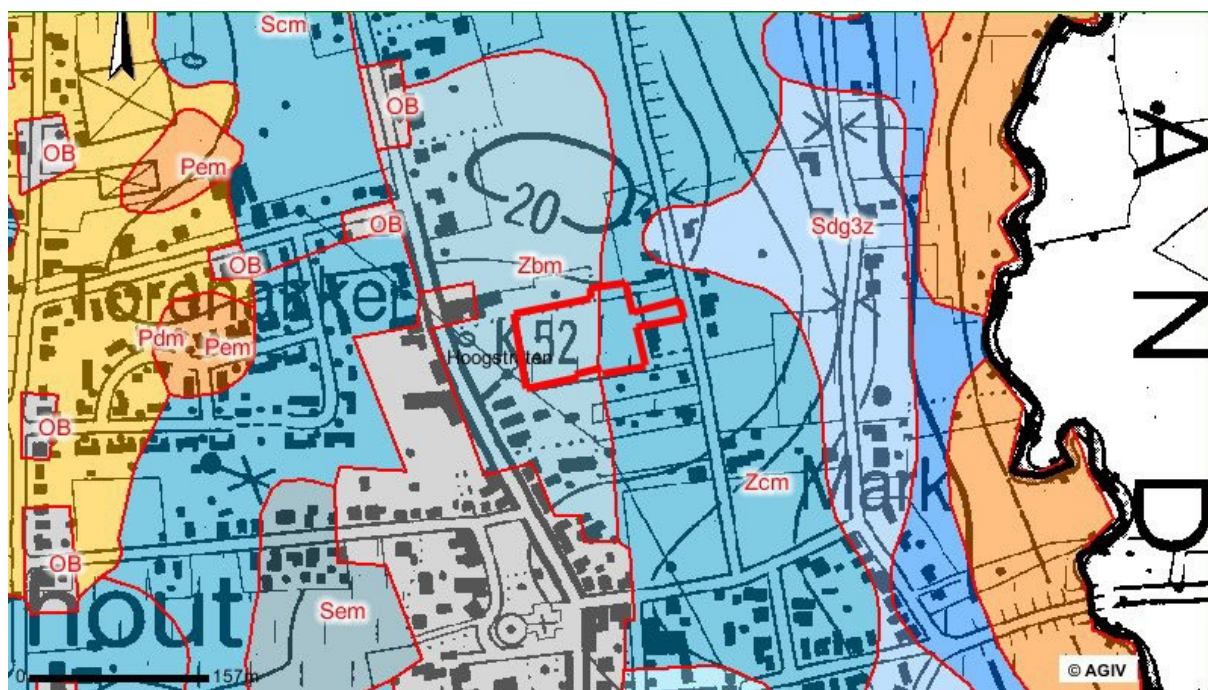

Fig. 6: Bodemkaart (<http://www.agiv.be>)

4.1.3 Bodem

Het gebied is gelegen in de Kempen. De geologische ondergrond van het terrein bestaat uit de Formatie van Merkplas B (MeB), gekenmerkt door wit tot grijsbruin grof zand, soms grindhoudend, met silteuze en kleihoudende lenzen, glimmerhoudend en schelpfragmenten.¹

¹ <http://dov.vlaanderen.be>

Het westelijke deel van het onderzoeksgebied is aangegeven als een droge zandbodem met dikke antropogene humus A horizont (Zbm). In het oosten is de bodem aangegeven als een matig droge zandbodem met dikke antropogene humus A horizont (Zcm). Meer naar het westen is een matig natte licht zandleembodem met dikke antropogene humus A horizont (Pdm) aanwezig, evenals een natte licht zandleembodem met dikke antropogene humus A horizont (Pem). Meer naar het oosten is een matig natte lemig zandbodem met duidelijke ijzer en/of humus B horizont (Sdg3z) te vinden, evenals een zeer natte licht zandleembodem zonder profiel (vPfp, donkerblauw) (Fig. 6).²

Over het merendeel van het onderzoeksgebied bevindt het archeologisch niveau zich op 50 tot 65 cm onder het maaiveld, tussen 19 en 19,20 m TAW. Enkel in het noorden was het terrein situeert het zich iets hoger en bevond het archeologisch niveau zich rond 19,40 m TAW. De vaststelling van een droge zandbodem met dikke antropogene A horizont sluit aan bij de bodemkaart. In de zuidelijke helft van het terrein bleek deze A-horizont echter geroerd te zijn. Waarschijnlijk heeft dit te maken met het gebruik van het terrein als voetbalveld, waarvoor drainage aangelegd werd.

De bodemopbouw bestond in het zuidelijke deel uit een 30 tot 50 cm dikke geroerde A-horizont, rechtstreeks gelegen op de C-horizont (Fig. 7). In het noorden van het terrein, in een zone die voorheen als tuin gebruikt werd, was de A-horizont niet geroerd. Deze was hier circa 60 cm dik en lag op een geroerde B en E-horizont van 20 cm dikte (Fig. 8).

Fig. 7: Profiel (WP2PR1) met geroerde A-horizont

Fig. 8: Profiel (WP6PR1) met geroerde B- en E-horizont

4.2 Beschrijving gekende waarden

4.2.1 Historische gegevens

De oudste vermelding van Minderhout dateert uit 1238. Het achtervoegsel -hout komt van het Germaanse "hulta", wat bos betekent. Minderhout wordt op die manier geïnterpreteerd als "het kleinere bos".³

Op de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), kan gezien worden dat het projectgebied gelegen is in landbouwgebied (Fig. 9). Het stratenpatroon is goed te herkennen aan de hand van de kerk, en de straten Minderhoutdorp en Koestraat. Ook op de Atlas der Buurtwegen uit circa 1841 is geen bebouwing te zien op het terrein (Fig. 10).

² <http://dov.vlaanderen.be>

³ <https://inventaris.onroerendergoed.be>

Fig. 9: Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (<http://www.ngi.be>)

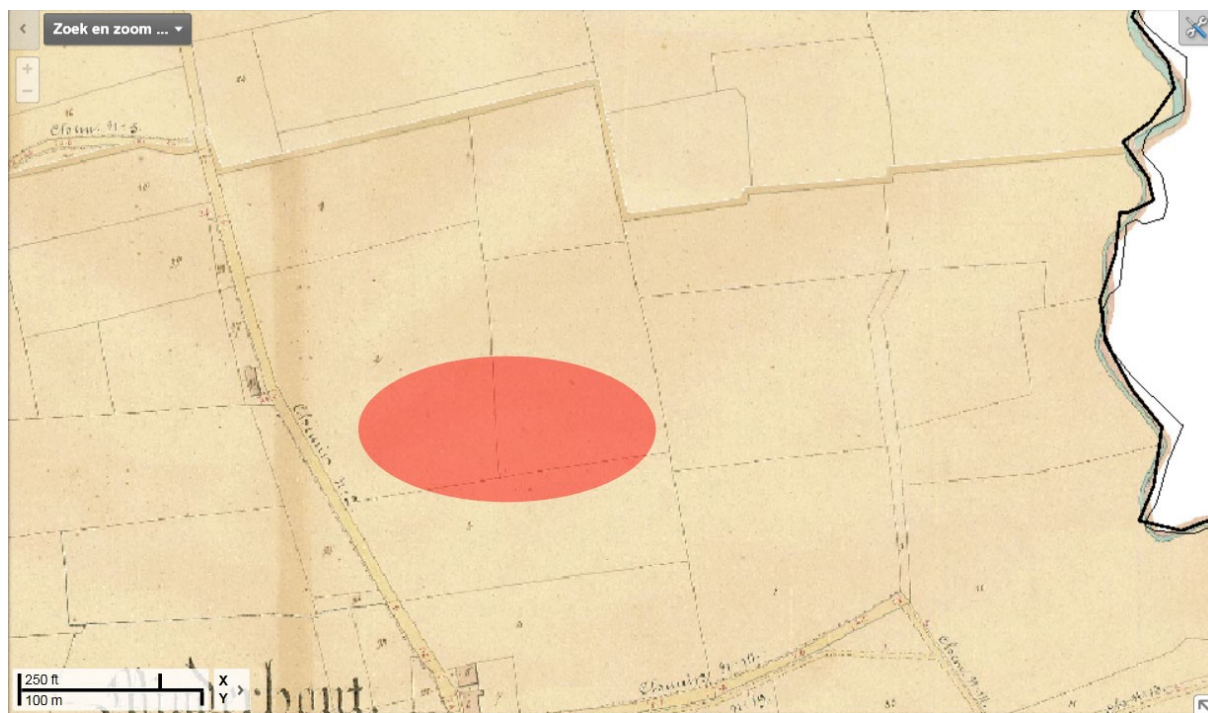

Fig. 10: Atlas der Buurtwegen (http://www.provant.be/bestuur/grondgebied/gis/geoloketten/lijst_geoloketten.jsp)

4.2.2 Archeologische voorkennis

Nabij het projectgebied zijn volgens de Centrale Archeologische Inventaris (Fig. 11) enkele archeologische waarden aanwezig:

- CAI 100552: Hoge weg I, hier werd handgevormd aardewerk aangetroffen.
- CAI 100993: Beemden/Desmedtstraat I, hier werden bewoningssporen, waterputten en een grafheuvel uit de metaaltijden aangetroffen. Tevens werden er losse vondsten aangetroffen uit de steentijd en de middeleeuwen.⁴
- CAI 105154: Torenakker 1 leverde begravingssporen (urnengrafveld) uit de metaaltijden en bewoningssporen uit de middeleeuwen op. Over deze site geeft de CAI helaas geen verdere informatie.
- CAI 105155: Sint-Michielsstraat I, hier werd een gebouwplattegrond uit de middeleeuwen aangetroffen.
- CAI 112041: Sint-Clemenskerk, in de tweede helft van de 15de eeuw gebouwd en in 1649 gerestaureerd.⁵

De gekende archeologische waarden omvatten bijgevolg aanwijzingen voor menselijke activiteit uit de metaaltijden en uit de middeleeuwen in de omgeving van het onderzoeksgebied. Het gaat in hoofdzaak om bewoningssporen. Er werd echter wel in de jaren 1976-1977 aangrenzend aan het onderzoeksgebied in het oosten een urnengrafveld uit de metaaltijden aangetroffen (Torenakker 1). Gezien het feit dat aangrenzend in het noorden er ook nog handgevormd aardewerk werd aangetroffen (Hoge Weg I), is het plausibel dat dit een site uit de metaaltijden betreft die meer beslaat dan de reeds aangetroffen sporen en zich mogelijk ook op het onderzoeksterrein bevindt.

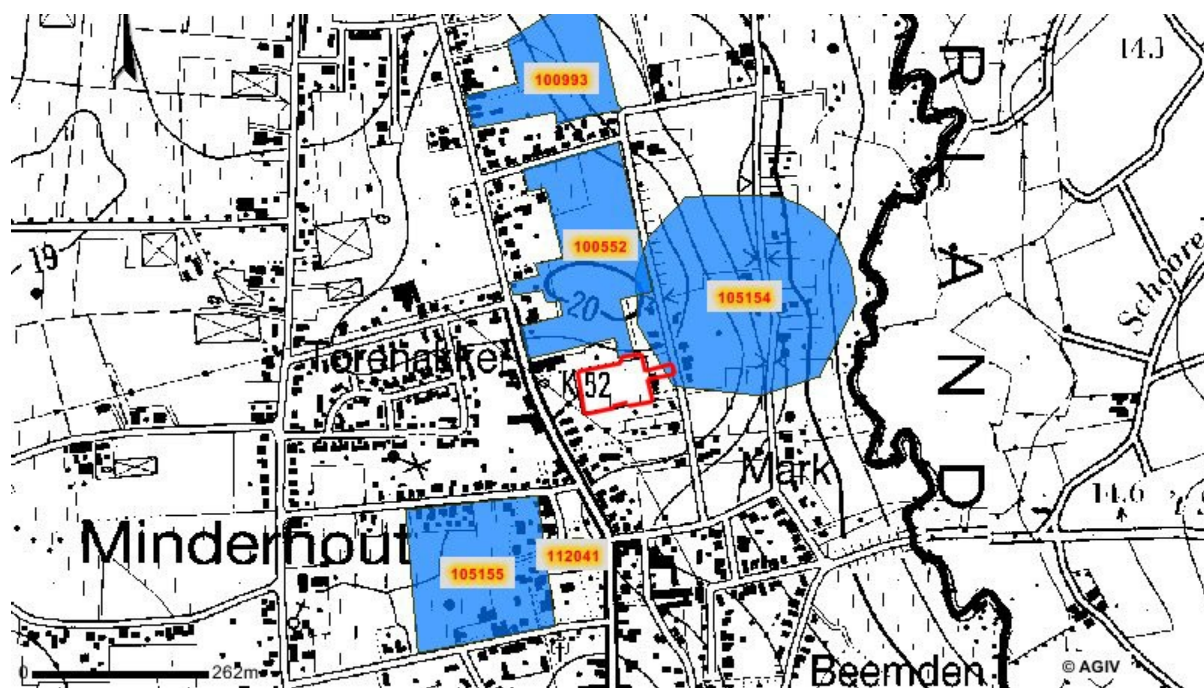

Fig. 11: Overzichtskartaal CAI

4.2.3 Inschatting intactheid archeologisch erfgoed en archeologische potentie

Het projectgebied en de omgeving ervan bevatten enkele gekende archeologische waarden. De vondsten uit de steentijd, de metaaltijden, de middeleeuwen en de postmiddeleeuwen in de omgeving wijzen op een potentieel voor resten uit deze periodes. Vooral sporen uit de metaaltijden lijken waarschijnlijk, gezien de aanwezigheid van archeologische waarden die op aangrenzende percelen reeds aangetroffen zijn.

⁴ Bracke 2008, Decraemer et al 2009

⁵ Plomteux/De sadeleer 2002: 262-266, Lauwerys 1981: 48-143

5 Resultaten terreinonderzoek

5.1 Toegepaste methoden & technieken

De totale af te graven oppervlakte bedroeg minstens 12,5 % van het te prospecteren terrein, respectievelijk 10 % door middel van proefsleuven en 2,5 % door middel van kijkvensters en/of dwarssleuven. De bovengrond werd verwijderd tot op het archeologisch leesbare niveau, bepaald door de leidinggevende archeoloog.

Tijdens het onderzoek werd de methode van sleuven in een dambordpatroon gebruikt:

- geschrante rijen van proefsleuven over het volledige terrein;
- de afstand tussen de proefsleuven bedroeg niet meer dan 20 m (van middenpunt tot middenpunt);
- de minimale breedte van een sleuf was twee graafbakken breed, in dit geval 4 m.

Alle sporen, werkputten en minstens één representatief bodemprofiel per werkput werden fotografisch vastgelegd. De profielen werden zo gekozen dat een overzicht verkregen werd van de bodemopbouw van het volledige onderzoeksgebied. Daarnaast werden alle hoofdmeetpunten, proefsleuven, vlakken, profielen, sporen en aanlegvondsten topografisch ingemeten.

Het projectgebied omvat een oppervlakte van circa 1 ha (10537 m²)

Het onderzoek geeft volgende getallen als resultaat:

- Onderzoekbare zone: 10537 m²
 - Te onderzoeken zone door middel van proefsleuven = 10 % of 1054 m²
 - Te onderzoeken zone door middel van kijkvensters en dwarssleuven = 2,5 % of 263 m²
- Onderzochte oppervlakte:
 - Aantal aangelegde werkputten: 9 = 1531 m²
 - Aantal aangelegde kijkvensters en dwarssleuven: 2 = 395 m²

Er werd een iets groter oppervlak opengelegd dan de voorziene percentages, om een goede inschatting te kunnen maken van de omvang en spreiding van de aanwezige verstoringen en een goede inschatting te kunnen maken van de bewaringstoestand van het archeologische bodemarchief, teneinde een goed advies te kunnen geven.

Fig. 12: Situeringsplan

5.2 Bespreking sporen

Greppel

Tijdens het onderzoek werd slechts één greppel aangetroffen, WP6S1 (Fig. 13). Het spoor heeft een lichte grijsgele gelaagde vulling, een oost-west oriëntatie en een breedte van 1,15 m.

Kuilen

Er werden verspreid over het hele terrein enkele kuilen aangetroffen, waarvan een aantal een gelijkaardig uitzicht hebben. Het gaat om sporen WP2S5, WP9S2, WP9S3 en WP9S13. Deze sporen hebben een lichte grijsbruine gevlekte vulling en een ovale tot onregelmatige vorm. Ze zijn circa 1,5 bij 1 m groot. WP9S2 en WP9S3 bleken bij couperen een komvormig profiel te hebben, dat respectievelijk 20 en 30 cm diep bewaard is (Fig. 14 en Fig. 15).

Fig. 13: WP6S1

Fig. 14: Vlakfoto van WP9S3

Fig. 15: Coupe van WP9S3

Op basis van hun vondstmateriaal dateren ze waarschijnlijk uit de metaaltijden. WP2S5 leverde een wandfragment handgevormd aardewerk (V002) met een fijne vershraling van steengruis en een dikte van 1 cm op. WP9S2 bevatte eveneens een wandfragment handgevormd aardewerk (V006). De wanden zijn geglad en het baksel bevat een kleine hoeveelheid mica (Fig. 16). WP9S3 bevatte twee wandfragmenten handgevormd aardewerk (V008). De scherven bestaan uit een grijs baksel met een fijne vershraling van steengruis. De wanden zijn geglad. De dikte van de scherven varieert tussen 0,6 en 1 cm (Fig. 17). V012 is een baksteenfragment afkomstig uit spoor WP9S13. Het gaat mogelijk om intrusief materiaal.

Fig. 16: V006

Fig. 17: V008

WP2S1-3 zijn recente kuilen met een donkere bruinzwarte gevlekte vulling (WP2S1-2) en een grijsgele gelaagde vulling (WP2S3). WP2S4, dat zich naast deze sporen bevindt, heeft een lichte bruingrijze gelaagde vulling en is onduidelijk van datering.

Paalsporen

Vooraf in het zuiden van het terrein werden enkele recente paalsporen aangetroffen. Het gaat om ronde sporen met een donkere grijswitte gevlekte vulling (WP1S1, WP1S5 en WP2S7) en eerder driehoekige sporen met een grijsbruine gevlekte vulling (WP1S2-4, Fig. 18). Verder werd in het zuidelijke deel ook een rond, lichtgrijs gevlekt paalspoor met een onduidelijke datering aangetroffen. Het lijkt op paalsporen die in het noordelijke deel van het terrein aangetroffen werden en die in de metaaltijden geplaatst kunnen worden.

In het noordelijke deel, meer bepaald in het kijkvenster tussen werkput 8 en 9 (Fig. 21), bevinden zich enkele ronde tot ovale paalsporen (WP8S1, WP8S7-8, WP9S4-5 en WP9S9, Fig. 22), met een (bruin)grijze gevlekte vulling. Deze variëren van grootte tussen 0,3 en 1,15 m diameter. Bij het couperen bleken ze komvormig van profiel en bewaard tot een diepte van circa 20 cm (Fig. 23). Enkel WP8S7 kon rechter afgelijnd worden, terwijl WP9S9 eerder puntig was en houtskool bevatte (Fig. 24).

WP8S8, WP9S9 en WP9S5 bevatten handgevormd aardewerk dateerbaar in de metaaltijden. V004, afkomstig uit WP8S8 is een wandfragment handgevormd aardewerk. De scherf bestaat uit een donkergrijs baksel, verschaald met steen- en aardewerkgruis. Op het dikste punt is de scherf 1,1 cm dik. In sporen WP9S5 en WP9S9 werd telkens één wandfragment handgevormd aardewerk aangetroffen (V009 en V011). In beide gevallen gaat het om scherven met gegladde wand. Het baksel is verschaald met steen- en aardewerkgruis. Het baksel van V011 bevat ook een weinig mica. V009 is 0,8 cm dik, V011 is 1,2 cm dik. (Fig. 19)

Fig. 18: Vlakfoto's van WP1S2-5

Fig. 19: Alle vondsten uit het kijkvenster (links V004, V005, V006, V008 en rechts V009, V010, V011)

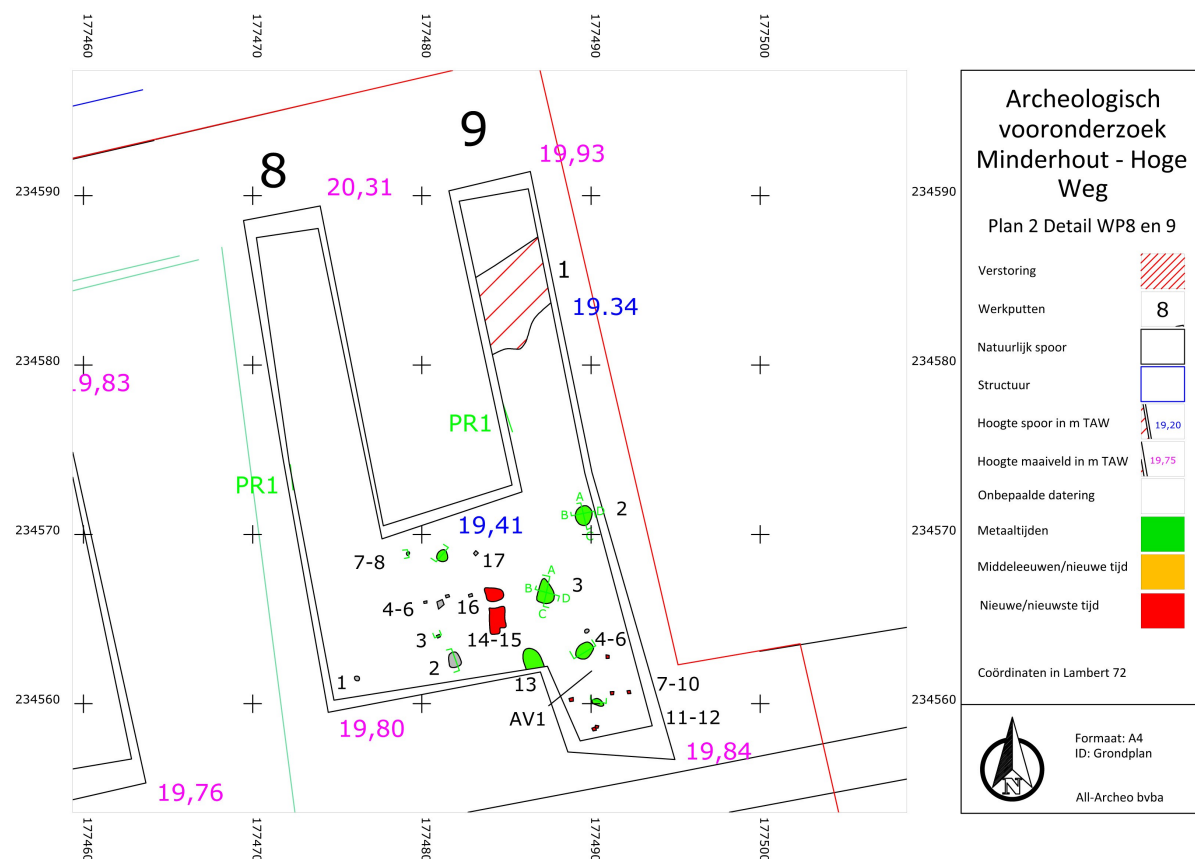

Fig. 20: Detail werkputten 8 en 9

In hetzelfde kijkvenster werden ook enkele kleine vierkante tot rechthoekige paalsporen aangetroffen. Deze kunnen opgedeeld worden in recente bruingele gevlekte sporen (WP9S7-8 en WP9S10-12, Fig. 22) en sporen met een eerder bruingrijze gevlekte vulling en een onduidelijke datering (WP8S3-6 en WP9S16-17). WP9S14-15 zijn mogelijk te interpreteren als verscheidene recente paalsporen over en naast elkaar. In de paalsporen en kuilen in het kijkvenster tussen werkputten 8 en 9 werden geen structuren herkend.

Fig. 21: Het kijkvenster tussen WP8 en 9

Fig. 22: Vlakfoto's van WP9S7-9: een recente vierkant paalspoor bovenaan, een groot ovaal paalspoor uit de metaaltijden eronder en ten slotte een rond paalspoor met onbepaalde datering

Fig. 23: Coupe van WP8S8

Fig. 24: Coupe van WP9S9

Verstoringsen

Centraal in het zuidelijke deel van het terrein werd in werkputten 3 en 4 een verstoring vastgesteld. Deze bestond uit grote vlekken met een donkere bruingrijze gevlekte vulling (Fig. 25). Ook in het uiterste noorden van het terrein werd een verstoring aangetroffen (WP9S1). Deze heeft een donkere bruingle gevlekte vulling en bevat asbest en baksteen.

Over het volledige zuidelijke deel van het terrein werden op regelmatige afstand van elkaar drainagebuizen met een oost-west oriëntatie aangetroffen, die in relatie staan met het voormalige voetbalveld.

Fig. 25: WP3S2

Fig. 26: Drainagebuizen in het kijkenster op WP2

Overige vondsten

Er werden twee aanlegvondsten geregistreerd. V001 werd aangetroffen in WP2. Het is een wandfragment handgevoemd aardewerk, vermoedelijk een schouderknik. Het baksel heeft een grove vershraling van steen- en aardewerkgruis en bevat een beperkte hoeveelheid mica. De dikte varieert tussen 0,7 en 1,2 cm (Fig. 27). V005 is afkomstig uit WP9. Het gaat om een wandfragment handgevoemd aardewerk waarvan de buitenkant besmeten is. Ook dit baksel bevat mica en de scherf is 1,1 cm dik (Fig. 19).

Fig. 27: V001

5.3 Afgebakende sites

Op basis van de resultaten van het terreinonderzoek werd een site afgebakend. Deze omvat de zone rond het kijkvenster tussen werkputten 8 en 9, en omvat verschillende paalsporen en kuilen, waarvan sommige op basis van vondstmateriaal in de metaaltijden gedateerd kunnen worden. In de ligging van de paalsporen en kuilen ten opzichte van elkaar, konden echter geen structuren afgeleid worden. Gezien het ontbreken van structuren en gezien de ligging van deze zone aan de rand van het terrein, wat doet vermoeden dat gelijkaardige sporen zich mogelijk nog meer naar het oosten toe bevonden, werd beslist om deze sporen tijdens het vooronderzoek te onderzoeken en te registreren.

6 Waardering

6.1 Werkputten 8 en 9

De werkputten 8 en 9 situeren zich in het noordoosten van het terrein en omvatten paalsporen kuilen, waarvan een aantal op basis van vondstmateriaal gedateerd lijken te kunnen worden in de metaaltijden.

Beleving

Belevingswaarde in functie van schoonheid en herinneringswaarde is niet van toepassing.

Fysieke kwaliteit

De bewaringstoestand van het aanwezige bodemarchief lijkt goed. Dit blijkt uit de beperkte aanwezigheid van verstoringen in deze zone en is mogelijk te wijten aan de dikke antropogene humus A horizont die zich boven de archeologische resten bevindt en de sporen mogelijk beschermd heeft tegen bodemverstorende activiteiten.

Inhoudelijke kwaliteit

In de cluster van paalsporen en kuilen konden geen structuur herkend worden. Het lijkt er wel op dat de sporen verder lopen in oostelijke richting, waar zich helaas reeds bebouwde percelen bevinden. Mogelijk sluiten de sporen aan bij de bewoningssite uit de metaaltijden die ter hoogte van Torenakker 1 aangetroffen werd (CAI 105154), net ten oosten van het onderzoeksgebied. Het lijkt er dan ook op dat tijdens dit onderzoek de rand van deze site vastgesteld kon worden.

6.2 Overige deel terrein

De aangetroffen sporen in het overige deel van het terrein omvatten een greppel, kuilen, paalsporen en verstoringen. Ze dateren uit de nieuwe of nieuwste tijd of hun datering kon niet achterhaald worden.

Beleving

Belevingswaarde in functie van schoonheid en herinneringswaarde is niet van toepassing.

Fysieke kwaliteit

- Gaafheid
 - Het zuidelijke deel van het terrein is meer verstoord dan het noordelijke, hier bevond zich dan ook een voetbalveld. Al bij al valt de leesbaarheid van de bodem echter nog goed mee.
- Conservering
 - De conservering van vondsten in aardewerk is goed.

Inhoudelijke kwaliteit

De aangetroffen sporen lijken op vlak van inhoudelijke kwaliteit zeer beperkt op archeologisch vlak en kunnen voornamelijk gekoppeld worden aan het voormalige gebruik van het terrein als voetbalveld.

7 Analyse van de geplande situatie: effecten

Door middel van een analyse van de geplande situatie wordt onderzocht op welke wijze en in welke mate de effecten, zijnde de geplande ingreep in de bodem, de aanwezige archeologische waarden zal beïnvloeden. Dit maakt mogelijk om voor de verschillende effecten, adviezen op te stellen.

Fysieke aantasting van archeologische waarden

De aanleg van de verkaveling noodzaakt een aantal bodemingrepen die tot op zekere diepte het bodemarchief volledig zullen vergraven.

Aantasting ensemblewaarde van archeologische waarden

De ensemblewaarde van de archeologische waarden is beperkt bewaard, maar de geplande bodemingreep zal de ensemblewaarde wel verder aantasten.

Degradatie van archeologische waarden

Het aanwezige bodemarchief bleek goed bewaard te zijn in het noordelijke deel van het terrein, maar reeds enigszins aangetast door verstoringen in het zuidelijke deel van het terrein. De geplande werkzaamheden zullen echter zorgen voor een verdere degradatie van de aanwezige archeologische waarden.

Deformatie van archeologische waarden

Als gevolg van de druk uitgeoefend door de in te planten gebouwen, zal ook een deel van de onderliggende bodem die niet onmiddellijk fysiek aangetast is, gecompacteerd worden. Ook de zware werfmachines zullen de bodem enigszins verstoren in de zones die niet onmiddellijk fysiek worden aangetast.

8 Aanbevelingen

8.1 Adviezen

Op basis van de waardering van de aangetroffen archeologische sporen, structuren en site en een analyse van het geplande grondverzet, worden voor het onderzoeksgebied de volgende opties overwogen:

In het noorden van het terrein werden paalsporen en kuilen uit de metaaltijden aangetroffen. Binnen deze sporen konden echter geen structuren zoals plattegronden onderscheiden worden. Vermoedelijk zijn de resten te beschouwen als de rand van een mogelijke bewoningssite uit de metaaltijden die aansluit bij Torenakker 1, ten oosten van het onderzoeksgebied, en bij Hoge Weg I, ten noorden van het onderzoeksgebied. Gezien het ontbreken van relevante sporen en vondstmateriaal op de rest van het terrein en de ligging aan de rand van het onderzoeksgebied, werd voorgesteld deze sporen reeds tijdens dit vooronderzoek volledig te onderzoeken.

Door middel van het uitgevoerde vooronderzoek werden bijgevolg de verschillende archeologische waarden in voldoende mate in kaart gebracht en geïnterpreteerd. Verder archeologisch onderzoek hiervan lijkt dan ook weinig nieuwe informatie bij te zullen brengen. Bijgevolg wordt de vrijgave van het terrein geadviseerd. Het belang van dit onderzoek ligt vooral in de informatiewaarde voor toekomstige adviezen met betrekking tot archeologisch onderzoek op naburige percelen en de vaststelling van de rand van de site Torenakker 1.

9 Bibliografie

9.1 Publicaties

BRACKE, M., 2008: Archeologisch vooronderzoek op de geplande woonverkaveling te Minderhout - Beemden/Desmedtstraat. Definitieve rapportage van de bekomen resultaten, *AS-Rapportage* 2008-30.

DECRAEMER S., M., BRACKE, V., Hendriks, 2009: Archeologisch onderzoek op de geplande woonverkaveling te Minderhout - Beemden/Desmedtstraat. Definitieve rapportage van de bekomen resultaten, *AS - Rapportage* 2008-30.

LAUWERYS, J., 1981: Minderhout, de kleine Sint-Michiel. In: *Jaarboek van de Koninklijke Hoogstratense Oudheidkundige Kring*, 1981, jg. 49, p. 48-143.

PLOMTEUX G., S., DE SADELEER, 2002: Inventaris van het cultuurbezit in België Architectuur. Provincie Antwerpen Arrondissement Turnhout Kanton Hoogstraten, *Bouwen door de eeuwen heen*, 16n4, pp. 262-266.

9.2 Websites

Agentschap voor geografische informatie Vlaanderen (2012)
<http://geo-vlaanderen.agiv.be/>

Centraal Archeologische Inventaris (2012)
<http://cai.erfgoed.net/cai/index.php>

Databank ondergrond Vlaanderen (2012)
<http://dov.vlaanderen.be>

GIS Antwerpen, Geografisch informatiesysteem – Provincie Antwerpen(2012)
http://www.provant.be/bestuur/grondgebied/gis/geoloketten/lijst_geoloketten.jsp

Nationaal geografisch instituut (2012)
<http://www.ngi.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2012)
Vlaams instituut voor het Onroerend Erfgoed (VIOE)
<http://www.onderzoeksbalans.be>

10 Bijlagen

10.1 Lijst van afkortingen

CAI	Centrale Archeologische Inventaris
TAW	Tweede Algemene Waterpassing
DHM	Digitaal hoogtemodel

10.2 Glossarium

Ex situ	Tegenovergestelde van in situ.
Hydrografie	Beschrijving van de fysische eigenschappen van waterlichamen en het aangrenzende land.
In situ	Term gebruikt voor de aanduiding van archeologische resten die in dezelfde toestand worden teruggevonden als ze in het verleden door de mens zijn achtergelaten.
Off-site	Sporen die niet onmiddellijk aan een site kunnen toegewezen worden.
Onderzoeksgebied	Deel van het plangebied dat onderworpen is aan een archeologisch (voor)onderzoek.
Plangebied	Het terrein waarop een bodemverstorende activiteit wordt gepland of uitgevoerd.
Spijker	Bijgebouw dat dienst doet als opslagplaats.

10.3 Archeologische periodes

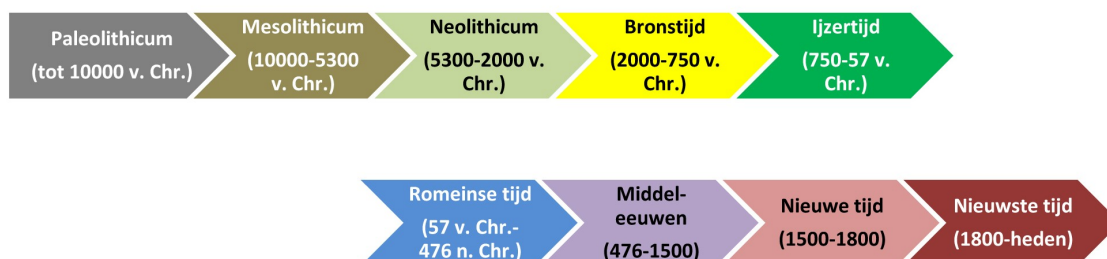
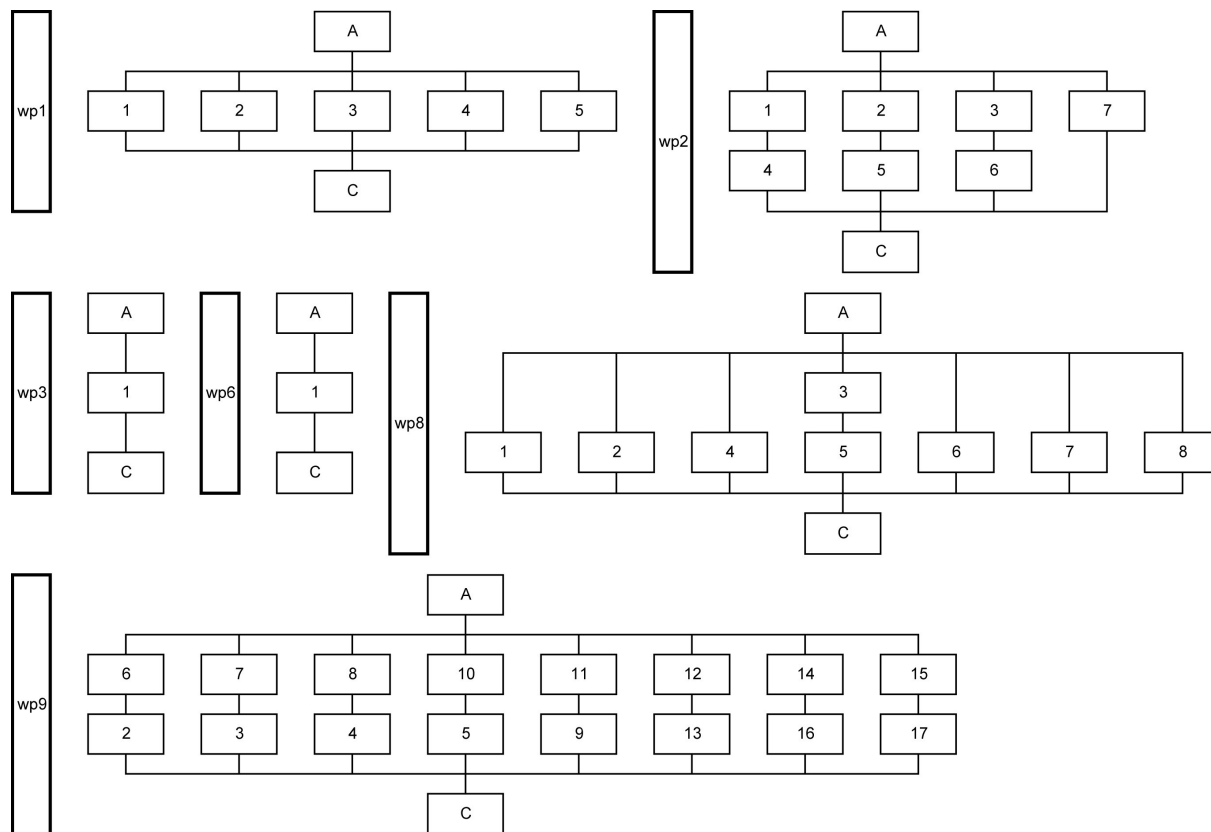

Fig. 28: Archeologische periodes

10.4 Harrismatrix

10.5 Plannen en tekeningen

Plan 1: Situering

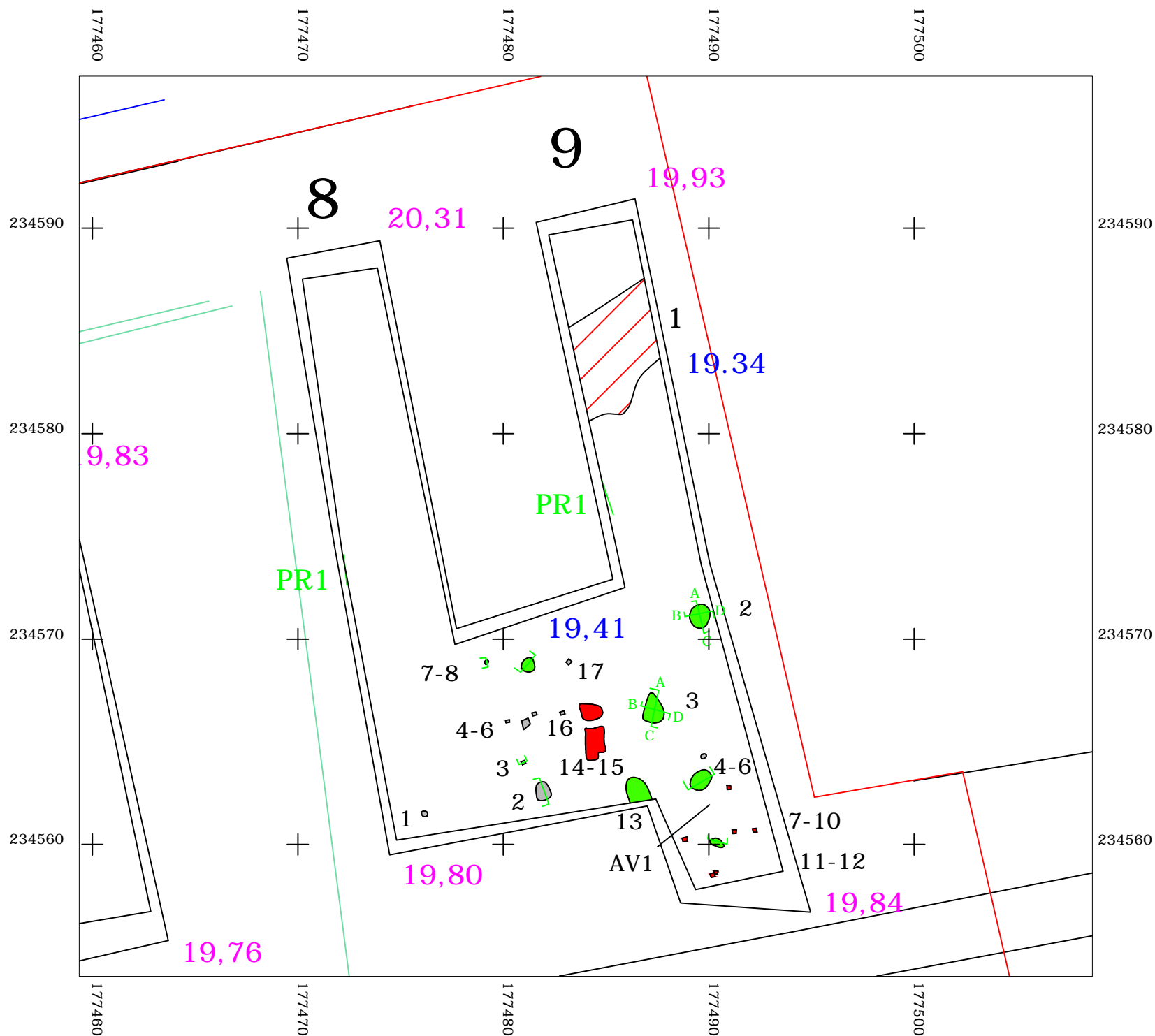
Plan 2: Detail

Tekening 1: Profielkeningen

Tekening 2: Coupetekeningen

10.6 CD-rom

Inventarislijsten van het gerecupereerde vondstenmateriaal, van de sporen met beschrijving, van alle tekeningen en van alle foto's zijn digitaal beschikbaar. Dit is tevens het geval voor het dagboek, de foto's, de plannen en tekeningen.

Archeologisch vooronderzoek Minderhout - Hoge Weg

Plan 2 Detail WP8 en 9

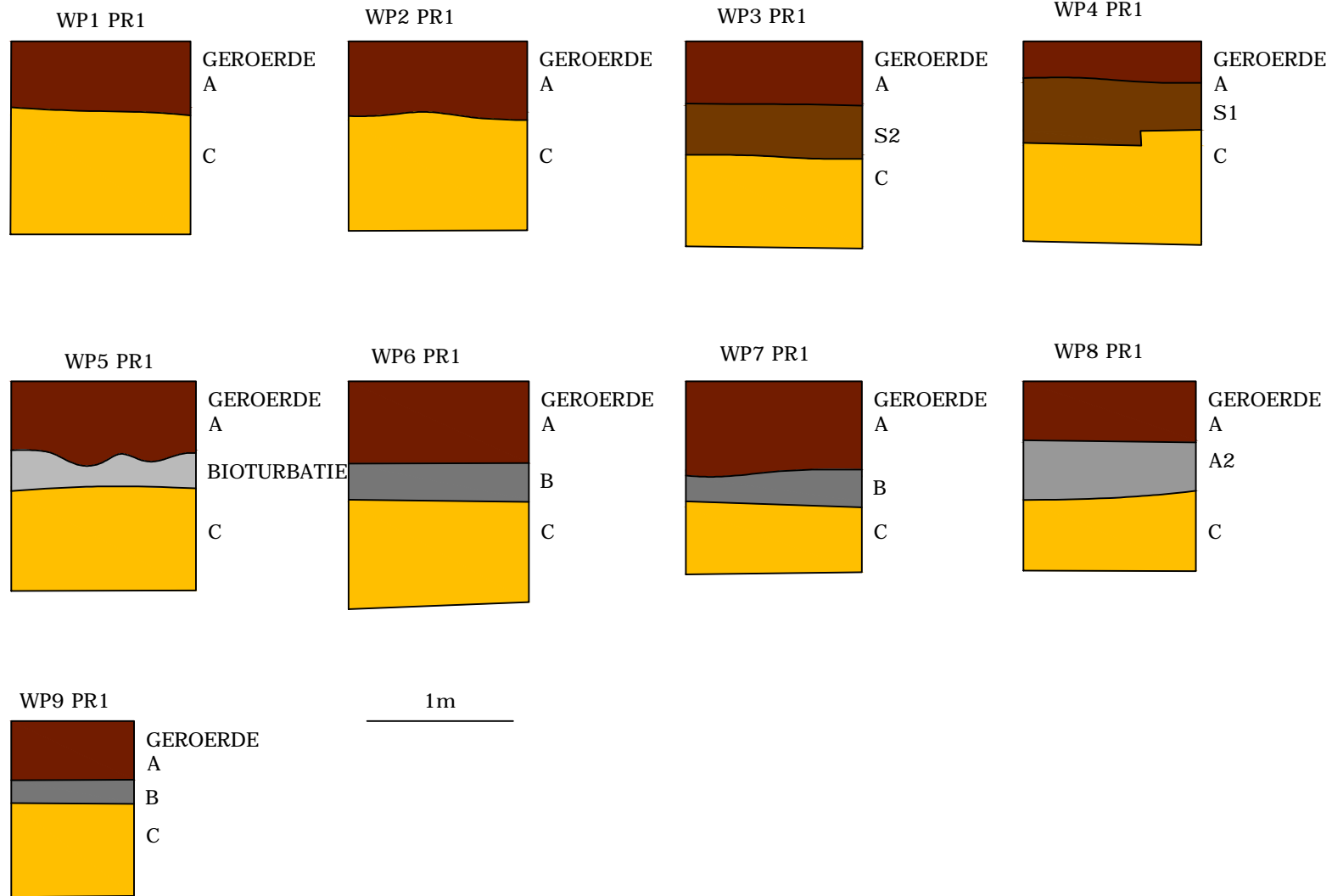
Verstoring	
Werkputten	
Natuurlijk spoor	
Structuur	
Hoogte spoor in m TAW	
Hoogte maaiveld in m TAW	
Onbepaalde datering	
Metaaltijden	
Middeleeuwen/nieuwe tijd	
Nieuwe/nieuwste tijd	

Coördinaten in Lambert 72

Formaat: A4
ID: Grondplan

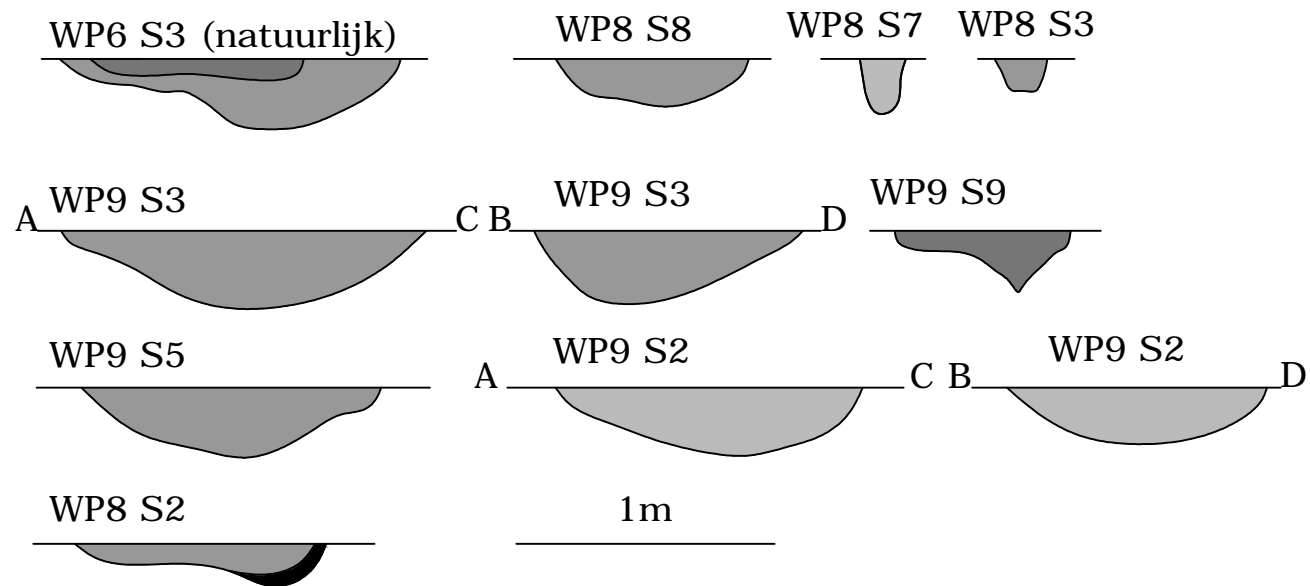
All-Archeo bvba

Archeologisch vooronderzoek Minderhout - Hogeweg

Formaat: A4

ID: Profieltekeningen 1

Archeologisch vooronderzoek
Minderhout - Hogeweg

Formaat: A4
ID: Coupetekeningen 1